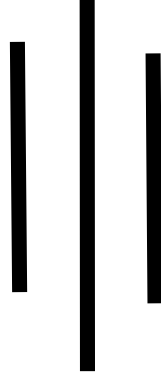
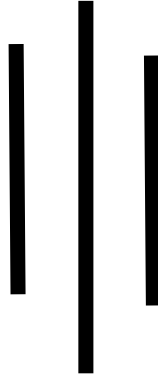

धुनिवेशी नगरपालिका टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि, २०७५

नगर कार्यपालिकाबाट स्विकृत भएको मिति : २०७५/०१/२४

कार्यविधि प्रमाणिकरण

प्रमाणिकरण गर्नेको दस्तखत

नाम:- बालकृष्ण आचार्य

पद:- नगर प्रमुख

धुनिवेशी नगरपालिका टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि, २०७५

प्रस्तावना :

सामुहिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास, स्थानीय स्तरमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न शहरीक्षेत्र तथा शहरउन्मुख वस्तीहरूमा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहने गरि स्थानीय स्तरमा वडा समितिको मातहत तथा सहयोगिको रूपमा रहने गरी तिनै सस्थाहरूबाट सेवा सुविधाको पहुँच बढाउन बान्छनीय भएकाले, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी धुनिवेशी नगरकार्यपालिकाले यो कार्यविधि स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

१ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

क) यो कार्यविधिको नाम “धुनिवेशी नगरपालिका टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७५” रहेको छ ।

ख) यो कार्यविधि तुरुन्त लागु हुने छ ।

२. परिभाषा :

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :-

क. “टोल विकास संस्था ” भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठित समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

ख. “टोल विकास संस्था कार्यसमिति ” भन्नाले दफा ३ “क” बमोजिम गठित समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

ग. “साधारण सभा” भन्नाले टोल विकास संस्थाका प्रत्येक घरधुरीबाट प्रतिनिधित्व गर्ने साधारण सदस्य सहितको वार्षिक भेलालाई जनाउँदछ । सो शब्दले विशेष साधारण सभा र टोल भेला समेतलाई जनाउनेछ ।

घ. “सामुदायिक विकास अभियान ” भन्नाले परिश्रम, स्वयंसेवा, सहकार्य र ईमान्दारीताका मुल्य र मान्यतामा आधारित अभियान कार्यक्रम भन्ने बुझाउछ ।

ङ. “सामाजिक समावेशीकरण” भन्नाले समुदायका सबै लिङ्ग, जात, जाति, वर्ग, धर्म, व्यवसाय र सबै क्षेत्रका व्यक्तिको पहुँच रहेको अवस्था बुझाउछ ।

३. उद्देश्य

क) टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरू निम्न अनुसार छन् ।

क) टोल वस्तीस्तरमा विभिन्न निकायहरूबाट प्रवाह हुने सेवामा टोलवासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।

ख) टोलवासीहरूमा उद्यमसिलताको विकास गराई टोल स्तरमा लघुउद्यमको सृजना, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।

- ग) टोल वस्ती स्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराउने, आपसी सदभाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउने ।
- घ) आर्थिक सामाजिक सवालमा सबै टोलवासीहरूलाई निर्णय प्रकृत्यामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्ने ।
- ङ) टोलको सामाजिक कार्यमा पारदर्शिता कायम गरि सुशासनलाई बढवा दिने ।
- च) वस्ती/टोल स्तरमा सबै संस्थाहरूको प्रवेशद्वारको रूपमा टोल विकास संस्थालाई विकास गर्दै विभिन्न निकायहरूबाट संचालन हुने विकास कार्यमा सहयोग गर्ने ।
- छ) टोल विकास संस्थाहरूले सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन एवम् मुल्याङ्कन प्रकृत्यामा सहयोग पुर्याउने ।
- ज) टोलका सदस्यहरूको गरिबीलाई नेपाल सरकारले तोकेको आधारमा वर्गीकरण गरि तिनिहरूको अभिलेख तयार गर्ने ।
- झ) टोलको समग्र विकास लगायत सामुदायिक विकास अभियानका कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सक्रिय हुने ।
- ञ) वातावरण र सरसफाई, बालमैत्री नगर/वडा घोषणा, प्राङ्गरिक खेती विस्तार, नश्ल सुधार, उच्चमसिलता विकासका अभियान संचालन गर्ने ।
- ट) टोल विकास संस्थामा रहेका सामुदायिक, सार्वजनिक स्थल, सम्पत्तिहरूको संरक्षण संवर्द्धन गर्ने ।

४. टोल विकास संस्थाको गठन

टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- क) नगरपालिका क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरूबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ । सामान्यतया निश्चित भौगोलिक क्षेत्रको टोलमा न्यूनतम ३० घरधुरी नभए सम्म सो टोलमा टोलविकास संस्था गठन गर्न सकिने छैन तर कुनै निश्चित भौगोलिक क्षेत्रको टोलमा ५० भन्दा बढि घरधुरी भएको हकमा न्यूनतम १०० घरधुरी कायम गरी बढी हुने न्यूनतम घरधुरी संख्या (३०) लाई आधार मानेर मात्र अर्को टोल विकास संस्था गठन गर्न सकिनेछ । टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई एक घर एक सदस्यको रूपमा समेटनु पर्नेछ । सो सम्भव नभए कम्तिमा ८०% घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गरिनेछ । महिला सहभागिता हुन सक्ने अवस्थामा टोल विकास संस्थामा सहभागि भएका मध्ये न्यूनतम ५०% महिला आबद्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ख) पहिलो पटकका लागि टोल विकास संस्था गठन गर्दा समुदायको व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्य गरी अधिकतम ११ सदस्यीय एक कार्य समिति गठन हुनेछ । उक्त कार्य समितिमा न्यूनतम ३३ प्रतिशत महिलाको प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ ।

समितिमा यथासंभव सबै वर्ग र समुदायको सामाजिक समावेशिकरण हुनेगरी प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ ।

- ग) कार्य समितिका सदस्य बाहेक सम्बन्धित टोलका टोल विकास संस्थामा आवद्ध भएका सबै घरधुरी संस्थाका साधारण सदस्य हुनेछन् ।
- घ) टोल विकास कार्य समितिको पदावधि २ वर्षको हुनेछ । साधारण सभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट नेतृत्व परिवर्तन हुनेछ । एक पटक अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष भएको व्यक्ति पुनः सोहि पदमा २ वर्षको अवधि व्यतित नभई निर्वाचित हुनेछैन । कार्यसमितिमा अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला हुनुपर्नेछ ।
- ङ. टोल विकास संस्थाको व्यवस्थापन ढाँचालाई स्पष्ट पार्ने (अनुसूचि १) मा उल्लेखित नमुना विधानका आधारमा टोल विकास संस्थाको विधान तयार गनुपर्नेछ ।

५. दर्ता/सूचिकृत

टोल विकास संस्थाको दर्ता /सूचिकृत देहाय बमोजिम हुनेछ:

- क) टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाले दर्ता/सूचिकृत गर्नेछ । टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता सूचिकृत गर्दा पेश गर्ने निवेदनको नमूना (अनुसूचि २) मा उल्लेख गरिएको छ । टोल विकास संस्थाबाट निर्णय गरि दर्ताका लागि निवेदन पेश गरेमा नगरपालिकाले (अनुसूची ३) बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।
- ख टोल विकास संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमका उद्देश्य विपरित कुनै काम गरेमा वा प्रचलित कानूनले गर्न नपाउने कार्य गरेमा वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाले टोल विकास संस्थाको दर्ता खारेज गर्न गर्नेछ । दर्ता खारेज भएको ३० दिन भित्र सो स्थानमा नयाँ टोल विकास संस्था गठन गर्नु पर्नेछ ।

६. टोल विकास संस्थाको काम कर्तव्य र अधिकार :

टोल विकास संस्थाले आफ्नो टोल क्षेत्रको समग्र विकास र सदस्यहरुको हितका लागि देहायका कार्यहरु गर्नेछन्:

- क) टोलमा कुनै प्रकारको भेदभावको भावना हटाई सबै सदस्यहरुलाई निर्णय प्रकृया र श्रोतमा समान अधिकार प्रदान गर्ने ।
- ख विभिन्न सरकारी एवं गैर सरकारी निकायहरूसँग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरि टोलको विकासको लागि सहजिकरण गर्ने ।
- ग) टोलमा उच्चम विकाससँग सम्बन्धित योजनाहरु संचालन गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने ।

- घ) टोलको विकासका लागि विभिन्न श्रोतबाट प्राप्त श्रोतको उच्चतम् सदुपयोग गर्ने ।
- ङ) टोलको सामुहिक समस्या पहिचान गरी प्राथमिकताका आधारमा टोल विकास योजना तर्जुमा गर्ने ।
- च) पूर्ण सरसफाई उन्मुख अवस्था, एच.आई.भि/एड्स, अन्धविश्वास, बालविवाह, बहुविवाह जस्ता सामाजिक समस्याको पहिचान गरि सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- छ) टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याङ्क. अध्यावधिक गर्न सूचना अभिलेख गर्ने ।
- ज) सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकताको आधारमा आयोजनाहरुको पहिचान गरी वडामा सिफारिस गर्ने ।
- झ) टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था मार्फत हुने कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्था मार्फत संचालन हुने वातावरण श्रृजना गर्ने ।
- ञ) आफ्नो वडा तथा टोललाई सामुदायिक विकास अभियान संग सम्बन्धित स्वास्थ्य तथा वातावरणमैत्री, बालमैत्री, प्राङ्गारिक खेती विस्तार, नश्ल सुधार, उद्यमशिलता बनाउने कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- ट) टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड, समाजिक सुरक्षा भत्ता आदि सामाजिक सरोकारका विषयमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- ठ) टोलमा रहेका सार्वजनिक, ऐलानी जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
- ड) नगरपालिकाको राजश्व परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने ।
- ढ) आपसमा सामुहिक बचत संकलन गरी सहुलियतरूपले कर्जा प्रवाह गर्ने ।
- ण) टोल भित्र लैङ्गिक हिंसा, बालश्रम, शोषण, सडक अतिक्रमण रोक्ने र कुनैपनि विपद्को अवस्थामा आपसी सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- त) संस्थामा प्राप्त रकमको संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने । लेखा राख्ने र लेखा परिक्षण गराउने ।
- थ) नगरपालिकासँग भएको साभेदारी अनुसार अन्य कार्य गर्ने ।

७. टोल विकास कार्य समितिको बैठक

टोल विकास कार्य समितिको बैठक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

- क) टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुको हित एवं समन्वयका लागि टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको बैठक महिनामा कम्तिमा १ पटकमा नघट्ने गरी बस्नेछ ।

- ख) मितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार सरोकारवालालाई आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
- ग) सचिवले संस्थाको बैठकको निर्णयहरु बैठक पुस्तिकामा लेखि प्रमाणित गराउनु पर्नेछ ।
- घ) टोलभेला वा साधारण सभा वा विशेष साधारण सभा संचालन गर्दा तत्काल कायम रहेको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तिमा दुई तिहाई उपस्थितिमा प्रमाणित भएको हुनपर्नेछ ।

८. आर्थिक व्यवस्थापन

संस्थाको आम्दानी, खर्च, नाफा, लेखा, लेखा परिक्षण लगायत आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ:

- १) टोल विकास संस्थाको आम्दानी
  - क) विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरु, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदान ।
  - ख) टोल विकास संस्थाले आयमूलक कार्यहरु संचालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी ।
  - ग) टोल विकास संस्थाको नाफाबाट प्राप्त समितिको निर्णयानुसार प्राप्त हुने रकम ।
  - घ) संस्थाले अन्य श्रोतबाट जम्मा गरेको रकम ।

२) खर्च प्रणाली

- क) संस्थाको विकास निर्माणको लागि टोल विकास कोषको रकम संस्थाको निर्णय अनुसार खर्च हुनेछ ।
- ख) संस्थाको संचालन, व्यवस्थापन र लेखा परिक्षणका लागि गर्नुपर्ने खर्चहरु टोल विकास संस्थाको नीति अनुसार खर्च हुनेछ ।

३) बचत

- क) टोल विकास संस्थाले आर्जन गरेको आम्दानीबाट खर्च कटाई बाँकी रहेको रकम संस्थाको बचत मानिनेछ ।
- ख) बचतको कम्तिमा २ प्रतिशत रकम टोलको पूर्वाधार र सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि खर्च गर्नु पर्नेछ ।

४) लेखा व्यवस्थापन

संस्थाको लेखा व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ:

- क) कोषाध्यक्षले सबै प्रकारको नगदी तथा जिन्सी आम्दानी, सम्पूर्ण विकास खर्चको विवरण संस्थाको संचालन तथा व्यवस्थापनमा भएको प्रशासनिक खर्चहरूको स्पष्ट लेखा राख्नुपर्दछ ।
- ख) कोषाध्यक्षले राखेको आम्दानी खर्चको हिसाब टोल विकास संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्दछ ।
- ग) लेखा परिक्षण गराउनु अघि अनिवार्य सामाजिक परिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

५) लेखा परिक्षण

संस्थाको लेखा परिक्षण देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- क) संस्थाले नियुक्त गरेको लेखापरिक्षकबाट लेखापरिक्षण गराउनु पर्नेछ ।
- ख) संस्थाले आफ्नो वार्षिक लेखा परिक्षणको प्रतिवेदन नगरपालिकामा समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।

६. पुरस्कार, सम्मान र कदर

टोल विकास संस्थाका व्यक्ति वा संस्था आदिलाई समुदायको विकासमा उत्कृष्ट कार्य गर्नेलाई वडा समिति वा नगरपालिकाले सम्मान एवं पुरस्कृत गर्न सकिनेछ ।

९. अनुगमन तथा मूल्यांकन

- क) वडा समितिले आफ्नो क्षेत्र भित्रका टोल विकास संस्थाको नियमित रूपमा अनुगमन गरी प्राप्त कमी कमजोरीहरूको सुधारका लागि सुझावहरू दिन सक्नेछ ।
- ख) नगरपालिकाले समग्र नगर क्षेत्र भित्रको टोल विकास संस्थाहरूको आवश्यकता अनुसार अनुगमन गर्नुका साथै वडा समिति वा टोल विकास संस्थाहरूलाई पृष्ठपोषण गर्न सक्नेछ ।

१०. **संसोधन** : यस कार्यविधिलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार नगर कार्यपालिकाले संसोधन वा खारेज गर्न सक्नेछ ।

११. **बचाउ तथा खारेजी** : यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका कुराहरू, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ सँग बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।